

HET BREXIT-REFERENDUM KOMT EIGENLIJK TE VROEG

Door Joost van Mierlo

Het Verenigd Koninkrijk stemt binnenkort over het lidmaatschap van de Europese Unie. Stephen Booth volgt de discussie nauwgezet. ‘Economisch gezien maakt het waarschijnlijk niet zo heel veel verschil op de langere termijn.’

Het kantoor van Open Europe bevindt zich op de tweede verdieping van een gebouw waar op de begane grond een Faith Centre, een soort religieus centrum, is gevestigd. Het lijkt de aangewezen locatie voor een discussie over een Brexit, zoals het mogelijke Britse vertrek uit de Europese Unie wordt genoemd. In de afgelopen maanden heeft zich immers een soort religieus fanatisme eigen gemaakt bij de voor- en tegenstanders van de EU. Zelf vertegenwoordigen ze het Ware Geloof. De anderen zijn bezeten door de Duivel.

Stephen Booth – geboren in Amsterdam, getogen in Engeland – heeft een veel afstandelijker houding. Als directeur van Open Europe, een denktank met als belangrijkste doelstelling de EU te reorganiseren, neemt hij bewust een neutrale houding aan. ‘Economisch gezien maakt een Brexit waarschijnlijk niet zo heel veel verschil op de langere termijn’, legt hij uit. ‘Maar dat hangt in hoge mate af van de keuzes op het gebied van immigratie en handelsbetrekkingen die Britten na een eventuele Brexit maken.’ En wat Booth betreft moet de EU de komende jaren aanzienlijke hervormingen doorvoeren, ook als de Britten wel lid blijven.

In een ideale wereld zou het referendum in een later stadium plaats hebben gehad. Dan zou het duidelijker zijn geweest hoe de relatie met de eurozone zich ontwikkelt.

OPEN EUROPE STAAT IN BRUSSEL BEKEND ALS EEN BUITENGEWOON KRITISCHE ORGANISATIE. TOCH PLEITEN JULLIE NU NIET VOOR EEN VERTREK. WAAROM NIET?

‘We worden inderdaad als vrij radicaal beschouwd in Brussel. Dat heeft met onze achtergrond te maken. Open Europe is voortgekomen uit een lobbygroep die wilde voorkomen dat de Britten over zouden stappen op de euro. Dat gevaar is inmiddels geweken. Dat is feitelijk al bijna tien jaar het geval. In 2005 hebben we onze focus daarom gewijzigd. De belangrijkste doelstelling is de Europese Unie te hervormen. Het gaat ons om het verbeteren van de Gemeenschappelijke Markt.

Dit als achtergrond. In het Verenigd Koninkrijk worden we overigens helemaal niet als radicaal beschouwd. We bewandelen hier een soort gulden middenweg. Ons campagnemotto tegen de euro klonk indertijd niet voor niets: Europe Yes, Euro No.’

ALS JULLIE TOENTERTIJD VOOR DE EU WAREN, WAAROM NEMEN JULLIE DAN NU OOK NIET EEN UITGESPROKEN POSITIE IN?

‘We willen niet in de verhitte strijd tussen voor- en tegenstanders betrokken raken. We willen heldere en onbevooroordeelde informatie verstrekken over de Britse toekomst. Er zijn duidelijke economische en politieke voordelen verbonden aan een lidmaatschap. Maar er zijn ook nadelen. Als er al iets niet klopt aan de huidige discussie is het dat er te veel nadruk wordt gelegd op de economische gevolgen van wel of geen lidmaatschap. De politieke consequenties blijven onderbelicht.

In de afgelopen jaren hebben we de regering geholpen bij de onderhandelingen met Brussel in aanloop naar het referendum. Wij hebben actief gepleit voor sommige van de resultaten die bereikt zijn. Dan gaat het bijvoorbeeld om de bescherming van de non-euro landen en de wijzigingen op het gebied van sociale voorzieningen voor immigranten.'

DES TE MEER REDEN OM HET OFFICIËLE REGERINGSSTANDPUNT – LID BLIJVEN – TE STEUNEN?

'In een ideale wereld zou het referendum in een later stadium plaats hebben gehad. Dan zou het duidelijker zijn geweest hoe de relatie met de eurozone zich ontwikkelt. Het bepalen van het tijdstip van het referendum is een politieke beslissing. Daar hebben we ons bij neer te leggen.

Wij denken dat de problemen in de eurozone nog niet voorbij zijn. Ze zijn zodanig dat eurolanden binnen afzienbare tijd voor intensievere politieke samenwerking zullen moeten kiezen. Een verandering van het Europese Verdrag is op termijn onvermijdelijk. Dat is het moment om echt krachtig te onderhandelen over de voorwaarden van het lidmaatschap. Het is ook heel goed mogelijk dat tegen die tijd duidelijk is dat het niet mogelijk is om aan de ene kant lid te zijn van de EU, maar geen deelgenoot te zijn van de eurozone. Dat is de wezenlijke discussie voor de toekomst van de EU voor de Britten. Het is niet mogelijk daar op dit moment een goede inschatting van te maken.'

BETEKENT DIT DAT PREMIER CAMERON ONVOLDOENDE HEEFT BEREIKT BIJ DE RECENTE ONDERHANDELINGEN?

'Ik denk dat het heel erg moeilijk was om betekenisvolle hervormingen door te voeren. Aan de andere kant denk ik niet dat hij genoeg krediet krijgt voor wat hij heeft bereikt. Er was in veel landen veel sympathie voor de wensen van de Britten. Dat gold bijvoorbeeld voor Nederland. Het verlanglijstje van Cameron was natuurlijk ook niet extreem. Welk land wil de economische slagkracht van de Unie nu niet verbeteren? En er bestaat veel sympathie voor de problemen die de Britten hebben met de massale immigratie.

Cameron heeft in dit land niet genoeg krediet gekregen voor wat hij heeft bereikt. Voor het eerst is duidelijk gemaakt dat er sprake zal zijn van wezenlijke verschillen tussen het EU-lidmaatschap van verschillende landen. Dat is een direct gevolg van het creëren van de monetaire unie. Maar nu is dat ook officieel vastgelegd. Nu de Britten geen deelgenoot

meer zijn van de 'ever closer Union' is er ruimte voor andere landen om meer politieke integratie na te streven. Alleen op die manier kunnen de massale problemen met de werkloosheid in landen als Spanje en Griekenland worden opgelost. Andere landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, kunnen focussen op een intensivering van de Gemeenschappelijke Markt. Dat past veel beter bij ons.'

Foto: Archief Open Europe

CV Stephen Booth

- 1984 Geboren in Amsterdam
- 2003 Bacheloropleiding University of Sussex
- 2006 Masteropleiding University of Sussex
- 2008 Co-director Open Europe
- 2009 Jean Monnet Prize
- 2015 Mede-auteur: 'What if? The consequences, challenges and opportunities for Britain outside the EU'.

WAT VINDT U VAN DE KWALITEIT VAN DE DISCUSSIE DIE OP DIT MOMENT PLAATSVINDT TUSSEN DE VOORSTANDERS VAN DE EU EN DE ZOGENOEMDE BREXITEERS?

‘Het is een moeizame discussie. Ik denk dat premier Cameron een poging doet om de discussie positief te benaderen. Hij zegt dat het lidmaatschap het land sterker, veiliger en welvarender maakt. Maar ik denk ook dat hij zich realiseert dat het referendum niet kan worden gewonnen door op de positieve aspecten van de EU te wijzen. De Britten zijn nu eenmaal van nature eurosceptisch. Dat geldt in ieder geval voor het leeuwendeel van de bevolking. Het is dan ook logisch dat hij de nadruk legt op de gevaren van onzekerheid die met een vertrek gepaard gaan. De meeste mensen zijn nu eenmaal niet geneigd om de status quo te veranderen.

De onzekerheid wordt versterkt doordat voorstanders van een Brexit geen duidelijk idee hebben hoe de toekomst van de Britten buiten de EU eruitziet. Ze zijn het hier onderling namelijk niet over eens. Sommige tegenstanders benadrukken het feit dat de Britten te veel eigen verantwoordelijkheden hebben ingeleverd met het EU-lidmaatschap. Andere groepen wijzen juist op de problemen van de enorme stroom van Oost-Europeanen waar niets aan gedaan kan worden. Deze groepen bereiken waarschijnlijk verschillende delen van de Britse samenleving. Maar het helpt niet bij het presenteren van een homogene visie op de toekomst. Als een poging zou worden gewaagd is de kans groot dat een van de twee groepen tekort wordt gedaan. Daarnaast denk ik dat er geen echt goed beeld is van een toekomst buiten de EU.’

GAAT HET GEBREK AAN HOMOGENITEIT DE TEGENSTANDERS OPBREKEN?

‘Aanvankelijk was er meer sprake van onderlinge strijd bij de Brexiteers dan dat een krachtige vuist werd geheven tegen de voorstanders van de EU. Nu is er sprake van een soort gewapende vrede. De twee kampen laten elkaar met rust.’

DE OVERHEID WORDT VERWETEN DAT ZE TE VEEL HAMERT OP DE ONZEKERHEID. HOE KIJKT U DAAR TEGENAAN?

‘We hebben serieus onderzoek gedaan naar de gevolgen van een vertrek. We komen tot de conclusie dat er op de lange termijn niet veel verschil is tussen de twee scenario’s. Er zijn verschillende toekomstscenario’s in het geval van een vertrek of van een voortdurend lidmaatschap. In het meest negatieve scenario zal het nationale inkomen met 2,2% dalen. Maar het is ook mogelijk dat een vertrek uiteindelijk positief is. Onder bepaalde omstandigheden zijn we als Britten dan 1,6% beter af.’

Mijn gevoel zegt dat de voorstanders van het lidmaatschap zullen winnen. Dit zijn onzekere tijden en de meeste mensen zullen niet nog meer onzekerheid willen.

ER IS DUS GEEN ENKELE AANLEIDING VOOR EEN ANGSTCAMPAGNE?

‘Wij kijken natuurlijk naar een situatie zoals die zich over een periode van tien tot vijftien jaar van nu uitkristalliseert. Daarbij gaan we tevens uit van redelijke onderhandelingen met de EU in het geval van een vertrek. Maar we hebben het nog altijd over de situatie in 2030. Op korte termijn kunnen zich natuurlijk problemen voordoen. Ik denk dat het logisch is dat mensen zich zorgen maken op het moment dat er iets wezenlijks verandert. Dat is de reden dat de status quo altijd in het voordeel is bij dit soort referenda. Het is moeilijk om een meerderheid te overtuigen van het voordeel van een verandering. Maar dan gaat het vooral om de economische gevolgen. Er zit ook een politieke component aan. Door een vertrek vergroten we onze eigen soevereiniteit. Aan de andere kant wordt onze invloed op ontwikkelingen op het Europese continent minder.’

DE TEGENSTANDERS TONEN MEER PASSIE EN ZIJN UITGESPROKENER. HOE LAGER DE OPKOMST STRAKS IS, HOE GROTER DE KANS DAT TEGENSTANDERS DE MEERDERHEID VORMEN. KLOPT DAT?

‘Ja, dat hebben we gezien bij het Schotse referendum. Toen het erom ging spannen, gingen meer mensen stemmen. Uiteindelijk was de opkomst daar 84%. Dat zal nu niet gebeuren. Ik reken op een opkomst tussen 60% en 65%.’

WAT ZAL DE UITSLAG ZIJN?

‘Mijn gevoel zegt dat de voorstanders van het lidmaatschap zullen winnen. Dit zijn onzekere tijden en de meeste mensen zullen niet nog meer onzekerheid willen. Maar ik denk niet dat de verschillen groot zijn. Er kan nog zoveel veranderen voor eind juni. Het zal er hoe dan ook om spannen op 23 juni.’ «

- Kans groot dat Britten blijven.
- Echte hervorming EU moet nog komen.
- Angstcampagne redelijk effectief.